«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2023

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝	Ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների կատարելագործումը ստեղծագործական և հետազոտական աշխատանքների ընթացքում
ԱՌԱՐԿԱ	Ռուսաց լեզու
ՀԵՂԻՆԱԿ	Մարգարիտա Հովհաննիսյան
ՄԱՐԶ	Երևան
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ	Միամանթոյի անվան հ. 162 հիմ. դպրոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 3

ԳԼՈՒԽ 1. ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՈՒ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒՄԸ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԵՎ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ...5

1.1Ուսումնական հաստատություններում գործնական աշխատաքների կատարման ճիշտ մեթոդիակայի կիրառումը...5

1.2 Մանկավարժական գործունեության պատմություն 8

ԳԼՈՒԽ 2. ՓԱՍՏԵՐ ԵՎ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ և ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՈՒ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ 13

2.1 Ժամանակակից ուսուցչին ներկայացվող պահանջները.............................17

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ 20

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 22

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության կարևորությունը: Ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների պրոբլեմը մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում ոչ միայն ժողովրդական կրթության բնագավառի ավելի քան 3 միլիոն աշխատակիցների,այլև ողջ հասարակության շրջանում: Եվ դա այն հասկանալի պատճառով, որ հասարակության տարբեր ներկայացուցիչների հսկայական բանակը կուսակցակա, արհմիութենական, կոմերիտական և հասարակական այլ կազմակերպությունների միջոցով վարում է գաղափարախոսական ու դաստիարակչական ծավալուն և բազմապլան գործունեություն, որի ընթացքում հավաստվում է ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների կենսահաստատ ուժը և վճռորոշ դերը:

Ոչինչ և երբեք չի կարող փոխարինել ուսուցիչ դաստիարակի անձին , նրա ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտություններիը , տակտին, կուլտուրային և հեղինակությանը:

Ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների հարցը այսօր դիտվում է որպես մանկավարժական տեսության և պրակտիկայի կարևորագույն պրոբլեմներից մեկը: Այդ պրոբլեմի լուծումն ունի ոչ միայն տեսական , այլև պրակտիկ հույժ կարևոր նշանակություն դպրոցի ռեֆորմի հիմնական պահանջի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքը նոր , առավել բարձր մակարդակի հասցնելու խնդրի իրագործման համակարգում:

Ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների պրոբլեմի հրատապությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով , որ ուսումնադաստիարակչական շատ խնդիրներ ոչ միշտ և ոչ բոլոր մանկավարժներն են լուծում ցանկալի ձևով: Այդ են վկայում այսպես կոչվող <<դժվար>>դաստիարակվող երեխաների , ուսման նկատմամբ անտարբեր աշակերտների, հանրօգուտ աշխատանքից խուսափող երեխաների հակահասարակական արարքներ կատարող պատանիների առկայությունը մեր դպրոցներում:

Հետազոտության կարևորությունը:Մերկողմիցուսումնասիրվելէմիշարքմասնագիտականգրականությու

ն,որիցմենքեկանքայնեզրահանգման,որայսթեմանարդիական է և ունի ուսումնասիրման անհրաժեշտություն:

Հետազոտության նպատակը: Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է հանդիսացել ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների կատարելագործումը:

Հետազոտման խնդիրներն են՝

1.Ուսումնասիրելնվերլուծելհատուկգիտամեթոդականգրականությունումնգործնականում առկա հետազոտվող հիմնախնդրի ժամանակակիցմո-տեցումները, լուսաբանվածությունը:

2.Ծանոթանալ ուսումնական հաստատություններում գործնական աշխատաքների կատարման ճիշտ մեթոդիակային:

ԳԼՈՒԽ 1. ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՈՒ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒՄԸ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ և ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

1.1Ուսումնական հաստատություններում գործնական աշխատաքների կատարման ճիշտ մեթոդիակայի կիրառումը

Ուսուցչիմասնագիտությունըընտրողիցպահանջվումէընդունակությունների , բնավորությանգծերիխիստորոշակիկառուցվածք, ինչպեսնաևայդաշխատանքինկատմամբսոցիալ-հոգեբանականտրամադրվածություն:

Ա.Ս. Մակարենկոն «Դրոշներնաշտարակներիվրա» վիպակումգրելէ.«Երեխաներըկենդանիկյանքերենուգեղեցիկկյանքերնդրահամարհար կավորէնրանցվերաբերվելինչպեսընկերներիուքաղաքացիների, հարկավորէհարգելնրանցիրավունքներնուպարտականությունները, ուրախությաննուպատասխանատվությանիրավունքը»:

Ուսուցչիմանկավարժականհմտությունները , տակտնուհեղինակությունըմեծդերենխաղումաշակերտներիբարոյականդաստիարակ ությանգործում: Ըստամենայնիխրախուսելովևզարգացնելովաշակերտներինախաձեռնությաննուինքն ուրույնությունը՝ուսուցիչըշտկումէնրանցհետհարաբերություններիոճընրանցաճողին քնուրույնությանհամապատասխան[1]:

Աշակերտներինկատմամբհարգանքըդպրոցումպետքէլինիուսումնադաստիար ակչականաշխատանքներիհիմքերիհիմքը: Ուսուցչիհարգանքնաշակերտներինկատմամբ՝որպեսանձի՝դաաշակերտիանձընսեմ ացնելու , նրաարժանապատվությունըվիրավորելուանթույլատրելիությունն է: «Անձիպրոբլեմը ,-գրելէՄակարենկոն,-կարողէլուծվել, եթեամենմարդումեջկարողանանքտեսնելանձնավորությունը»:

Անձնավորությանըձևավորելուհամարմանկավարժիջանքերըաշակերտիկողմի ցկընդունվենպատասխանդրականռեակցեաներով: Որոշիմաստովկարելիէասել,

[1]Януш Корчак. Как любить ребенка. Москва. 1999

որդաստիարակությունըփոխադարձբարիցանկության, փոխադարձվստահությանուհարգանքիարտահայտություննէ, որոնքսահմանվումէինուսուցչինաշակերտներիմիջև[2]:

Դպրոցականներիդաստիարակությանգործումմանկավարժականհմտությունն երբունիկենսահաստատուժևվճռորոշնշանակություն: Ուսուցչիմանկավարժականհմտություններըարդյունավետուսուցմաննախապայմանն է : Մանկավարժականհմտություններըուսուցչիանձնականորակների, գիտելիքների, մանկավարժականկարողություններիուհմտություններիհամադրություննէ: Մանկավարժականհմտությունները, ինչպեսնշումէՄակարենկոն, տաղանդավորմարդկանցհատկությունըչէ: Դամասնագիտություննէ, որըպետքէսովորեցնել, ինչպեսսովորեցնումեններածշտին, բժշկին: Այնաճումէփորձիկուտակման, մանկավարժականգիտելիքների, մանկավարժականկրթությանընդլայնմանընթացքում:

«Մանկավարժականվարպետություն » հասկացությունըլայնհասկացություննէ , որիմեջմտնումենմիշարքբաղադրիչներ, որոնցիցկախվածէուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտություններիըտիրապետելուհաջողությունը: Դրանցիցէմանկավարժականընդունակությունը, որըաշակերտինճիշտհասկանալու, նրագործունեությունընպատակաուղղվածղեկավարելուկարողություննէ[3]:

Հաջորդբաղադրիչըմանկավարժականտեխնիկանէ, որըանհրաժեշտհմտություններիևունակություններիամբողջություննէ: Մանկավարժականտեխնիկայիմեջէմտնումերեխաներիհետշփմանճիշտտոնուոճընտ րելուկարողությունը, աշակերտներիուշադրությունըկառավարելուհմտությունը, շարժումների, դիմախաղիտեխնիկան, խոսքիարտահայտչականությունը, տեմպիզգացումը: Մանկավարժականտեխնիկայիմեջէմտնումնաևուսուցչիխոսքիկուլտուրան՝ճիշտառո գանությունը, կարգավորվածձայնը, շնչառությունը, միմիկայիուժեստիկուլյացիայիմիացումը:

---

[2]Ամիրջանյան Յու. Սահակյան, Ա. Ս. Մանկավարժություն, Ե. 2005, 446 էջ:

[3]Педагогика. Под редакцией В.Г. Максимова. Учебное пособие для педагогических классов. Москва. 1999

ՄեծմանկավարժՄակարենկոնհատուկնշանակությունէրտալիսուսուցչիձայնիդրված քին, շարժումներին: Պետքէկարողանալ «միքիչխաղալ» , բայցքնականուանկեղծլինելաշակերտներիաչքում: Նաայսպեսէգրում. « Իմպրակտիկայումինձհամար , ինչպեսնշատուսուցիչներիհամարայդպիսի «դատարկքաները» վճռականեղան: Ինչպե՞սկանգնե՞լ, ինչպե՞սնստել, ինչպե՞սվերկենալաթոռից, ինչպե՞սբարձրացնելձայնը, ժպտալ, ինչպե՞սմոտենալաշակերտներին, ինչպե՞սնայել...սրանք մեզոչոքչիսովորեցրել, իսկդրանքկարելիէևպետքէսովորեցնել»:

Կոմենսկինուսուցչիգործունեությունըդիտեցորպեսյուրահատուկարվեստ, լայնորենուկոնկրետդիտարկեցմանկավարժականարվեստիովարպետությանհարցեր ը: Նրակարծիքով, ուսուցիչ-դաստիարակինբնորոշենհետևյալհասկացությունները՝մարդկայինբարձրկուլտուրա, հանրագիտարանայինիմացություն, բարոյականազնվություն, խոսքինկատարյալտիրապետելուարվեստ , անհունսերգործինկատմամբ: ԺանԺակՌուսոյիկարծիքով, առանցուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտություններիհնարավորչէլուծելազատահիտ, մարդասեր, արդարացիուշիտակմարդդաստիարակելուբարձրագույնխնդիրը: ԸստՌուսոյիևԿոմենսկու՝ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտություններիկարողէձևավորվելմիայնայնդեպքում, եթեդաստիարակըխորապեսուսումնասիրելէերեխայիբնությունը, բազմակողմանիորենճանաչումէնրան, քանիորառանցդրանհնարավորչէճիշտընտրելնրադաստիարակությանմիջոցներնուհ նարները, կանխատեսելդաստիարակչականպրոցեսներիարդյունքները: ԱկանավորմանկավարժԴիստերվեգըկարծումէր, որուսուցիչըպետքէգտնվիիրբարձրությանվրա: Նաաշխարհէգալիսնախադրյալներով, որոնքանհրաժեշտեննրակոչմանհամար, բայցդրանքպետքէխթանվենուզարգացվեն: Ուսուցիչըպետքէաշխատիիրվրա: «Այնուսուցիչը, որդադարումէսովորելուց, դադարումէուսուցիչլինելուց»,- ասելէԴիստերվեգը[4]: Դիստերվեգըվարպետմանկավարժներինբնորոշգծերնէրհամարումուժեղկամքը,

[4]Ամիրջանյան Յու. Սահակյան, Ա. Ս. Մանկավարժություն, Ե. 2005, 446 էջ:

կայունբնավորությունը, բարձրբարոյականհատկանիշները, արիությունը: Բարոյականառումովդաստիարակըպետքէլինիհայնպիսին, ինչպիսինցանկանումէտեսնելիրսաներին:Վասիլ Ալեքսանդրովիչը խորհուրդ է տալիս դպրոցների երիտասարդ դիրեկտորներին եթե ցանկանում եք լինել ուսուցիչների ու աշակերտների հեղինակավոր խորհրդատու դաստիարակներ,ապա մշտապես կատարելագործեք Ձեր հմտությունները, ձգտեցեք ամենից առաջ լինել լավ մանկավարժ,լավ ուսուցիչ դիդակտ և լավ դասիարակ ոչ միայն այն երեխաների համար որոնց ուսուցում եք ձեր դասերին այլև դպրոցի բոլոր դաստիարակվողների համար:

1.2 Մանկավարժական գործունեության պատմություն

Մարդկային գործունեության ցանկացած բնագավառում մշտապես բարձր է գնահատվում հմտությունները: Վարպետություն ասելով սովորաբար հասկացվում է այն մասնագիտական կարողությունների ու հմտությունների զինանոցի կատարյալ տիրապետումը, որը հիմնված է համապատասխան գիտելիքների, հարուստ պրակտիկ փորձի վրա և որը ապահովում է կատարելիք գործի հաջողությունն ու արդյունավետությունը:

Յուրաքանչյուր մասնագիտական գործունեություն ենթադրում է որոշակի պահանջներ նրանցով զբաղվողների նկատմամբ: Դրանք են՝ մասնագիտական բարձր հմտությունները, գիտելիքների ու հմտությունների գործածման կարողությունը և այլն: Ուսուցիչները իրար են կապում տարբեր ժամանակաշրջններ ու սերունդների, փոխանցում և տարածում են համամարդկային մշակութային արժեքները, ձևավորում են ապագայի սերունդը: Մի հին ու իմաստուն ասացվածք կա. ուսուցիչն է ստեղծում ազգը:

Այս իմաստությունը այժմեական է նաև մեր օրերում: Այն իր մեջ խտացնում է ուսուցչի աշխատանքի սոցիալական ու մարդասիրական ողջ իմաստը: Ժառանգելով «բոլոր ժամանակների ու ժողովուրդների» առաջավոր մանկավարժների

աշխատանքի սկզբունքը, ուսուցչությունը ներկայանում է որպես ժամանակակից հասարակության ստեղծագործ ուժ[5]:

Մանկավարժը կոչված է ոչ միայն սովորեցնելու գիտության հիմունքները երեխաներին, խթանել նրանց բազմակողմանի զարգացումը, այլև ձևավորել սեր ու հարգանք աշխատանքի նկատմամբ, պատրաստակամություն՝ սեփական աշխատանքով մասնակցելու նյութական բարիքների արտադրությանը: Իրականում ուսուցիչը կանգնած է երկրի արտադրողական ուժերի զարգացման, նրանց առաջընթացի, ստեղծագործական պոտենցիալի ակունքներում:

Աճող սերնդի դաստիարակության խնդիրները հաջող իրականացնելու համար մենք պիտի հիշենք, որ.

Առանց հիշողության – չկա պատմություն

Առանց պատմության – չկա մշակույթ

Առանց մշակույթի – չկա հոգևոր կյանք

Առանց հոգևոր կյանքի – չկա դաստիարակություն

Առանց դաստիարակության – չկա Մարդ

Առանց մարդու – չկա Ժողովուրդ

ԼեհնշանարժավորմանկավարժՅանուշԿորչակըգտնումէր,որիսկականմանկավարժըն աէ, ովերեխայինսովորեցնումէ.

Ոչմիայնսիրել,այլնաևատել,

Ոչմիայնհարգել, այլնաևարհամարել,

Ոչմիայնհամաձայնվել, այլնաևբողոքել,

Ոչմիայնենթարկվել, այլնաևապստամբել:

Լինելհումանիստ, սիրելերեխաներին, նրանցնվիրվելամբողջսրտով:

Վ. Ա. Սուխամլինսկի

Յ.Ա. Կամենսկինկոչէրանումուսուցիչներինսիրելիրենցմասնագիտությունը, քանիորայնամենակարևորնէրերկրիվրա

---

[5]Педагогика. Под редакцией В.Г. Максимова. Учебное пособие для педагогических классов. Москва. 1999

Իմանալերեխաներիհոգեբանությունը. Հետաքրքրվելնրանցներքնաշխարհով, ուսումնասիրելնրանցանհատականընդունակությունները:

Կ. Դ. Ուշինսկի

Լինելհայրենասերևքաղաքացի, բարոյականհամոզմունքներիակտիվկրող:

Ա. Ս. Մակարենկո

Մինչդեռըստմանկավարժականբուհերիուսանողներիհարցման, ահաթեինչպիսինպիտիլինիուսուցիչընրանցպատկերացմամբ.

Քաղաքավարի

Ճկուն

Հետաքրքրասեր

Ոչպահպանողական

Հումորիզգացումով

Համակողմանիզարգացած

Օրինապահևօրինապաշտ

Բարյացկամ

Համբերատար

Հարգանքվայելող

Մեծկենսափորձունեցող

Իմաստուն

Դաստիարակված

Ունակդրականլիցքերիհաղորդելուուրիշներին

Մարդկային

Հմտորենտիրապետելբանավորխոսքին

Ունենալզրագետևպարզարտահայտվելուունակություն

Ուրիշինլսելուկարողություն

Թեմիջնադարիևթեմերժամանակներինշանավորմանկավարժներինմիավորում էայնմիտքը, թե.

v Ուսուցիչըպիտիունենաբարձրաշխատունակություն, կարողանադիմադրելբացասականազդակներին, ուշադրությունըկենտրոնացնելուհմտությունունենա, մշտապեսլինիակտիվևառույգ,

աշխատանքայինողջօրվաընթացքումկարողանապահպանելկենսունակությունը, ունենաուժերըարագվերականգնելուընդունակություն:

v Ուսուցիչըզուսպպիտիլինի, ցուցաբերիհամբերություն, հավասարակշռություն, տարբերվիհստակարտասանությամբ, մտքերիարտահայտիչշարադրմամբ:

v Ուսուցիչըպիտիունենաբարձրաշխատունակություն, արագվճիռներկայացնելուկարողություն, կարողանամիգործունեությունիցարագանցումկատարելմեկայլգործի, պատրաստլինելուփորձարարության, արագհարմարվելնորմիջավայրին, ունենալշփումներհաստատելուկարողություն, անծանոթշրջապատումևանծանոթմարդկանցհետազատզգալուընդունակություն:

Ապագաուսուցչինհետաքրքիրկլինիծանոթանալ XX դարիհոգեբանությանհամաշխարհայինդասականԿառլՌոջերսի (1902 – 1987թթ.) զեկույցին, որընաանվանելէ «Հարցեր, որկուղղեիինքսինձ, եթեուսուցիչլինեի»[6]: ԸստՌոջերսիտեսակետիուսուցիչըպարտավորէիրմանկավարժականգործունեություն նսկսելմիայնայսհարցերիճիշտուազնիվպատասխանիդեպքում.

Կարո՞ղեմարդյոքմտնելսովորողևհասակավորներեխայիներքնաշխարհը: Կարո՞ղեմայդաշխարհինվերաբերվելառանցնախապաշարումներիուկանխակալությ ան, անձնականուզգայականճիշտզնահատականտալերեխայիդրսևորումներին:

Կարո՞ղեմսովորողներիհետհաստատելբաց, զգացմունքային, փոխադարձվստահությանվրահենվածփոխհարաբերություններ, որիցդուրսչմնաոչմեկը:

Կարո՞ղեմարդյոքհայտնաբերելիմդասարանիյուրաքանչյուրաշակերտիհետաք րքրություններիշրջանակըևուղղորդելնրանզարգանալուայդուղղությամբ:

Կարո՞ղեմօգնելիմաշակերտներինպահպանելուհետաքրքրասիրությունըիրենիր ենշրջապատողաշխարհինկատմամբ:

---

[6]Педагогика. Под редакцией В.Г. Максимова. Учебное пособие для педагогических классов. Москва. 1999

Ունե՞մարդյոքայնքանստեղծարարուժ, որկարողանամերեխաներիմեջզարգացնելսերուհետաքրքրասիրությունգրքերինգիտե լիքներիայլաղբյուրներինկատմամբ:

Կարո՞ղեմընդունելխրախուսելայնբոլորանկատարգաղափարներնումտահղա ցումները, ործնվումենսովորողներիգլխում: Կարո՞ղեմբոլորոչստանդարտվարքիումտքիտերերեխաներիմոտզարգացնելստեղծագործականմտածողությունուունակություն:

Կկարողանա՞մօգնելերեխայինմեծանալուորպեսանհատականություն, այնպիսին, որիմոտգաղափարներըզգացմունքներկառաջացնեն, իսկզգացմունքները՝գաղափարներ:

ԳԼՈՒԽ 2. ՓԱՍՏԵՐ ԵՎ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ և ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՈՒ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վերջինտասնամյակներումամենինչարվեցկոմունիստականդաստիարակությունըդատապետելու, անտեսելուհամար: Մինչդեռայնտեղէլկայինսկզբունքներ, դրույթներ, որոնքբխումենհամամարդկայինարժեքներիցևակտուալեննաևմերօրերում: Աիանրանցիցմիքանիսը, որվերցրվածէսովետականնշանավորմանկավարժԻ. Ե. Սինիցայի «Տակտինվարպետությանմասին» գրքից.

Պահպանեքուսուցչիբարձրուպատվավորկոչումը: Հիշեցեք՝սովորողներիանձըձևավորվումէուսուցչիանձիօրինակով: Թող, որձերհայրենասիրությունը, աշխատանքինկատմամբձերվերաբերմունքը, մարդուուքաղաքացուձերդեմքըարժանիլինենօրինակելուհամար[7]:

Հարգեքձերսովորողներիանձը: Պահպանեքկզարգացրեքնրամարդկայինարժանապատվությունը: Մարդկայինարժանապատվությանհետմիասիններեխայիմոտզարգանումեննաևլավագույնքաղաքացիականորակներ: Պահպանեքձերարժանապատվությունը: Արժանապատվությունչունեցողուսուցիչչըչիկարողայնդաստիարակելսովորողիմոտ:

Եղեքմոտձերաշակերտներին: Նրանքձերբարեկամներնեն: Նրանքգիտեն, որդուքուսուցիչեքևավելիշատիրավունքներունեք, բայցչենսիրում, երբցուցադրումեքայդիրավունքները:

Փոխեքձերվերաբերմունքըկախվածսովորողներիտարիքիցուհոգևորզարգացումից: Եղեքավելիճկուն, դինամիկևոչցուցադրականձերհարաբերություններում: Նորարարևպահանջկոտեղեքկրթությանուդաստիարակությանհարցերում: Խուսափեքավելորդուղղախոսությունից, կաղապարայինդիտողություններիցուհանձնարարություններից: Գերադասեքոչցուցադրականհուշումներնուխորհուրդները: Ավելիշուտևլավենընդունվումայնհամոզմունքները, որանքընկալվումենորպեսսեփական:

---

[7]Феномен педагогической деятельности. Учебное пособие.Новосибирск. ШКОЛА. 2006

Օգտվեքմանկավարժականհնարքներիողջզինանոցից, միաժամանակավելիշռայլեղեքգովասանքներիուխրախուսանքներիհարցումնավելիմ եղմուչափավորպատիժներիդեպքում:

Սովորեքօգտագործելձերբոլորարտահայտչամիջոցները՝հայացքը, միմիկան, շարժումները, բայցխուսափեքկտրուկքայլերից, որոնքկարողենհասցնելանցանկալիհետևանքների:

Սովորեքտիրապետելսեփականձայնին, խոսքերինուարտահայտություններին, բայցխուսափեքգոռոցներիցուճչոցներից: Դրանքնսեմացնումենձեզորպեսմանկավարժի, խանգարումենաշակերտներիհետձերմոտհարաբերությանըևվկայումենձերանօգնակ անությանմասին:

Խուսափեքորոշումներից, լուծումներից, որոնցնպատակահարմարությանմեջհամոզվածչեք: Գրգռվածվիճակումվճիռներմիկայացրեք, օգտվեքհարցիլուծմանհետաձգմանմեթոդից, որըհնարավորությունկտաձեզզիտակցորենօգտագործելձերիրավունքները, աշակերտներին՝գիտակցաբարենթարկվելձեզ:

Հաճախեքփորձառուուսուցիչներիդասերին, տեսեք, թեինչպեսեննրանքշփվումերեխաներիհետ, ինչիտողություններենանում, ինչպեսենլսումերեխաներին, ինչպեսեննստում, քայլումդասարանում: Այսամենըկարողենպետքգալ[8]:

Որպես մանկավարժական գործունեության արդյունք հանդես է գալիսսովորողի մոտ ձևավորվող անհատական փորձը, որը ներառում է աքսիոլոգիական, բարոյական-գեղագիտական, զգացմունքային-իմաստային, առարկայական և գնահատող բաղադրիչների համալիրը:

Մանկավարժական գործունեության արդյունքը սովորողի զարգացումն է, նրա անձնական, մտավոր կատարելագործումը, որպես անձ և որպես ուսումնական գործունեության սուբյեկտ կայացումը: Արդյունքը գնահատվում է ուսուցման սկզբում և ավարտին սովորողի բոլոր որակների համադրման միջոցով:

[8]Ամիրջանյան Յու. Սահակյան, Ա. Ս. Մանկավարժություն, Ե. 2005, 446 էջ:

Մանկավարժական գործունեության կառուցվածքի վերջնական հստակ պատկերացման համար նշենք Բ, Տ. Լիխաչեվի որակումը, «կառուցվածքը ինչ-որ բանի բաղկացուցիչ մասերի փոխդասավորվածությունն ու կապն է, կառուցվածքը:

Այսպիսով, հասկանալի է, որ մանկավարժական գործունեության սկզբնական բաղադրիչը մանկավարժի կողմից մարդուն ներկայացվող հիմնական պահանջների,

հասարակական զարգացման հիմնական միտումների, պահանջմունքների իմացությունն է/այսինքն մանկավարժը պետք է իմանա, թե հասարակության համար ինչպիսի մարդ պետք է դաստիարակի/:

Մանկավարժական գործունեության հաջորդ բաղադրիչը բազմազան գիտելիքների, կարողությունների ր հմտությունների առկայությունն է, որը որոնք մարդու կողմից ձեռք են բերվում արտադրության, մշակույթի, հասարակական հարաբերությունների, շփման ընթացքում կուտակված փորձի միջոցով և ընդհանրացված կերպով փոխանցվում են աճող սերնդին: Այս հիմքերի յուրացման արդյունքում մարդու մոտ ձևավորվում է կյանքի նկատմամբ գիտակցված վերաբերմունքը' աշխարհայացքը:

Մանկավարժական գործունեության երրորդ բաղադրիչը բուն մանկավարժական գիտելիքներն են, դաստիարակչական փորձը, հմտությունները, ինտուիցիան:

Մանկավարժական գործունեության չորրորդ բաղադրիչը այն կրողի բարձրագույն քաղաքացիական, բարոյական, գեղագիտական, էկոլոգիական և այլ մշակույթն է:

Ի. Ա. Զիմնյայան խոսում է այն մասին, որ ինչպես ցանկացած այլ գործունեության տեսակ, մանկավարժական գործունեությունը ևս ունի իր կառուցվածքը, որը հետևյալն է'

- մոտիվացիա,
- մանկավարժական նպատակներ և խնդիրներ,
- մանկավարժական գործունեության առարկա,
- առաջադրված խնդիրների լուծման մանկավարժական միջոցներ և ձևեր,
- Մանկավարժական գործունեության արտադրանք և արդյունք

Տվյալների մշակում և վերլուծություն

Հանրակրթության ոլորտում անհնար է որևէ բարեփոխում իրականացնել առանց ուսուցչի մասնակցության և աջակցության: Այդ է պատճառը, որ «Հանրակրթության պետական կրթակարգ»-ում նշվում է, որ «ուսուցիչը պետք է գիտակցի բարեփոխումների անհրաժեշտությունը և դրանցում իր մասնակցության կարևորությունը, ունենա մասնագիտական անհրաժեշտ պատրաստվածություն և բարոյական որակներ, կարևորի սովորելու և սովորեցնելու ժամանակակից մեթոդները, մշտապես կատարելագործի մասնագիտական կարողությունները, պարբերաբար մասնակցի վերապատրաստման դասընթացների, զբաղվի ինքնակրթությամբ»[9]: Այս տեսանկյունից կարևոր է, որ ուսուցիչը գիտակցի բարեփոխումների գործընթացում իր մասնակցության մակարդակը: Անհրաժեշտ է կատարելագործել ուսուցիչների վերապատրաստման դասընթացների բովանդակությունը, այն նկատառումով, որ դրանք ավելի գործնական բնույթ ունենան և նպաստեն ուսուցիչների ակտիվ մասնակցության ապահովմանը՝ կրթության ոլորտի ժամանակակից հիմնախնդիրների բացահայտման և դրանց լուծման ուղիների փնտրման գործընթացում: Այսինքն կրթության ոլորտի բարեփոխումը անհնար է առանց ուսուցչի մասնակցության:

Համաձայն ենք «Կրթությանմոլորակ» կրթահամալիրիանգլերենիմասնագետ՝ Կարինե Սողոմոնյանի հետևյալ մտքի հետ. «Այսօր ժամանակակից մանկավարժության առջև դրված է կարևոր խնդիր՝ ապահովել կրթության բարձր որակ և դաստիարակել համամարդկային արժեքներ կրող սերունդ: Այդ գործընթացի հաջողությունն ու արդյունավետությունը ապահովող հիմնական դեմքը և գործոնը ուսուցիչն է»[10]: Եվ այս տեսանկյունից կարևոր է ներկայացնել, թե ինչ պահանջներ են ներկայացվում «ժամանակակից» ուսուցչին: Կարինե Սողոմոնյանը ըստ մեզ շատ դիպուկ է նկատել, որ որպես անձ «ժամանակակից» ուսուցիչը պետք է դառնա վարքի մոդել, ուստի անհրաժեշտ է, որ նա ունենա և դրսևորի ժամանակակից հասարակության համար անհրաժեշտ քաղաքացիական կարողություններ և հմտություններ՝ ակտիվ կենսադիրքորոշում, հասարակական կյանքին մասնակցություն, ուսուցչի և աշակերտների շահերի պաշտպանություն:

[9] Հանրակրթության պետական կրթակարգ, Երևան, 2004, էջ17:

[10]Սողոմոնյան Կ., «Ինովացիոն համակարգերը ուսուցչի մանկավարժական գործունեության մեջ», «Մանկավարժական միտք» հանդես, N3-4, Երևան 2012 թ., էջ 40:

2.1 Ժամանակակից ուսուցչին ներկայացվող պահանջները

Ուսուցչի ինովացիոն տիպը ենթադրում է բարեկիրթ արտաքին, լինի կենսուրախ, ունենա սեր իր գործի և աշակերտների նկատմամբ: Այստեղ տեղին է նշել Լ. Տոլստոյի խոսքերը. «... եթե ուսուցիչը սեր ունի միայն գործի նկատմամբ, նա լավ ուսուցիչ կլինի: Եթե ուսուցիչը սեր ունի միայն աշակերտի նկատմամբ, ինչպես հայրը, մայրը, նա ավելի լավը կլինի այն ուսուցչից, որը կարդացել է բոլոր գրքերը, բայց չունի սեր ոչ գործի, ոչ էլ աշակերտի նկատմամբ: Երբ ուսուցիչն իր մեջ մարմնավորում է սեր գործի և աշակերտի նկատմամբ, նա կատարյալ ուսուցիչ է»[11]:

Որպես մասնագետ՝ ժամանակակից ուսուցիչը պետք է կարողանա ճշգրտել կրթության բովանդակությունը, ձևակերպել ուսուցման նպատակները, դասի նախապատրաստական քայլերը, ապահովել աշակերտների գործունեության արդյունավետությունը[12]: Ուսուցչի ինովացիոն տիպը ենթադրում է նաև այն, որ ժամանակակից ուսուցիչը պետք է կարողանա ներդնել նոր տեխնոլոգիաներ և մեթոդներ և պետք է ձեռք բերի տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաներից օգտվելու հմտություններ:

Անհրաժեշտ է առանձնացնել պահանջներ, որոնք ներկայացվում է ժամանակակից ուսուցչին: Փորձենք ներկայացնել դրանք՝ համեմատության մեջ ներկայացնելով մեր և Կարինե Սողոմոնյանի հետազոտությունների արդյունքները:

Այսպես ժամանակակից ուսուցչին ներկայացվող պահանջների մեջ մտնում են.

- մասնագիտական իրազեկություն ու բարձր պատրաստվածություն[13]:
- մտավոր զարգացվածության բավարար մակարդակ: Այս գիծը թերևս կարևոր որակ է, որը պետք է ժամանակակից ուսուցչին իր գործունեությունը ճշգրիտ իրականացնելիս:
- ընդհանուր անձնային բարձր կուլտուրա և բարոյականություն:

---

[11]Gradaran198.blogspot.com/2013/09/blog-post_26.html (26.03.20, 19:47):

[12]Սողոմոնյան Կ., «Ինովացիոն համակարգերը ուսուցչի մանկավարժական գործունեության մեջ», «Մանկավարժական միտք» հանդես, N3-4, Երևան 2012 թ., էջ 40:

[13]Թոփուզյան Ա., «Ժամանակակից ուսուցչին ներկայացվող պահանջները», «Մանկավարժական միտք» հանդես, N3-4, Երևան 2012 թ., էջ 14:

- սեր երեխաների նկատմամբ:
- համագործակցային աշխատանքը, այն պետք է դրսևորվի ուսուցչի կողմից և՛ երեխաների, և՛ նրանց ծնողների, և՛ կոլեգաների հետ շփման ընթացքում:

Հեղինակները առանձնացնում են նաև այլ պահանջներ՝ օբյեկտիվ գնահատման կարողություն, աշխատանքային կողմնորոշում, հոգևոր բարձր արժեքներ, ղեկավարման հմտություններ, հաղորդակցման կարողություններ, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների տիրապետում և այլն: Թերևս տարբեր ուսուցիչներ տարբեր որակներ կարող են կարևորել իրենց աշխատանքում, բայց ըստ մեզ վերը նշված բոլոր պահանջներն էլ շատ կարևոր են և լրացնում են մեկը մյուսին: Այս տեսանկյունից համակարծիք ենք Կ. Սողոմոնյանի այս դիտարկման հետ. «Ժամանակակից ուսուցիչը պետք է նշված բոլոր պահանջները միավորելով ստեղծի ուսումնական բարենպաստ միջավայր»[14]:

Այսօր «դպրոց» սոցիալական ինստիտուտում առանց տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը կասկածի տակ է դրվում: Այդ խնդրի առաջացման պատճառը շատ դեպքերում հենց դպրոցի ֆինանսական միջոցների անբավարար լինելն է, որը խնդիր է շատ դպրոցներում, մասնավորապես գյուղական:

Երկու հեղինակներն էլ անդրադարձ են կատարել ուսուցիչ-աշակերտ՝սուբյեկտ-սուբյեկտ փոխհարաբերություններին: Ա. Թոփուզյանը գտնում է, որ ուսուցիչները որոշ իրավիճակներում կարող են դառնալ սանի աշակերտը, քանի որ նույնիսկ եթե տվյալ երեխայից ուսուցիչը ոչինչ չունի սովորելու, բայց երեխան իր մտածելակերպով, վարքով, արժեքային որակներով, անձնային որակներով ուսուցչին հուշում է ինչպես վարվել իր հետ: Կ. Սողոմոնյանը գտնում է, որ ուսումնական բարենպաստ միջավայրի ստեղծման գործում որոշիչ դեր ունի ուսուցիչը, սակայն դրա ստեղծմանը պետք է մասնակցի նաև աշակերտը, որի համար պայմաններ է ստեղծում ուսուցիչը: Եթե փորձենք ընդհանրացնել վերը նշվածը պետք է պնդել, որ ուսուցման գործընթացը սուբյեկտ-սուբյեկտային փոխհամաձայնեցված և համագործակցային գործունեություն է:

[14]Սողոմոնյան Կ., «Ինովացիոն համակարգերը ուսուցչի մանկավարժական գործունեության մեջ», «Մանկավարժական միտք» հանդես, N3-4, Երևան 2012 թ., էջ 41:

Հանրակրթական դպրոցի ուսուցիչը որպես ինովացիոն տիպ պետք է ունենա հետևյալ առանձնահատկությունները.

- Անձնայինորակներ
- Մասնագիտականորակներ
- Կազմակերպչականորակներ

Ուսուցչինպետք է հատուկլինենայնպիսիանձնայինորակներ, ինչպիսիքեն՝ մարդասիրությունը, ապրումակցումը,հանդուրժողականությունը, լավատեսությունը, ներողամտությունը, ազնվությունը, սկզբունքայնությունը, բարձրպատասխանատվությանզգացումը, ինքնատիրապետումը, ինքնակառավարումը, համբերատարությունը և այլնը: Անձնայինորակներիցզատառաջինպլանումենգտնվումնաևուսուցչիմասնագիտական որակները: Նաանընդհատպիտիաշխատիմասնագիտականգիտելիքներիզարգացման և կատարելագործմանվրա, ունենամանկավարժականտակտ, մանկավարժականվարպետություն և մանկավարժականհեղինակություն: Հանրակրթականդպրոցիուսուցիչըորպեսինովացիոնտիպանձնային և մասնագիտականորակներիցբացիպետք է ունենանաևկազմակերպչականորակներ: Ուսուցիչըպետք է ճանաչիիրաշակերտներիներուժը և հանձնարարություններտալուժամանակպետք է հաշվիառնելկատարողիտարիքային, անհատական, հոգեբանականառանձնահատկությունները, առողջականվիճակը:

Ամփոփելով նշենք, որ ուսուցչի ինովացիոն տիպը ենթադրում է մի շարք պահանջներ, որոնք անհրաժեշտ են ժամանակակից ուսուցչին:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Մանկավարժի գործունեության հիմնական բովանդակությունը ներառում է մի քանի գործառույթների իրականացում' ուսուցողական, դաստիարակող, կազմակերպչական և հետազոտող: Այս գործառույթները միասնական են

արտահայտվում, չնայած սովորաբար մանկավարժների մոտ նրանցից որևէ մեկը գերակշռում է մյուսներին:

Ուշադիրեղեքերեխայիցանկությանըհաստատվելուիրհասակակիցներիշրջապատում: Հաջողությունըթևավորումէ, իսկանհաջողությունը՝ճնշում: Առիթփնտրեքերեխայինգովելու, նույնիսկեթեդաժվարդաստիարակվողերեխաէ: Աշակերտըպիտիհավատաիրուժերինուինարավորություններին: Փորձեքմտերիմհարաբերությունհաստատելողջդասարանի, նառանձինվերցրածամենմիաշակերտիհետ: Դրահամարկազմակերպեքհանդիպումներ, հավաքներ, ոչմիայնդպրոցում, այլնրապատերիցդուրս: Ժամանակգտեքկազմակերպելուէքսկուրսիաներ, ճամփորդություններ, այցելեքթանգարաններ, մեկմեկուտներ, հասարակականվայրեր: Հավատացեքդաձեզկմտերմացնիերեխաներիհետ:

Ուրախացրեքծնողներինիրենցերեխաներիհաջողություններով: Աշխատեքշատչբողոքելծնողներինիրենցերեխաներից: Կարգապահությունը, որդուքչեքհաստատել, այլուրիշները՝քիչարդյունավետէ: Ձերփոխհարաբերություններըերեխաներիհետ, դասառաջինհերթինձերգործնէուպարտավորությունը:

Հարմարառիթիդեպքումերեխաներինցույցտվեքձերգիտելիքներնուիմտություն ներըայլբնագավառներից, առանցդրանցվրամեծուշադրությունսևեռելու, որովհետևուսուցչիհամեստությունըբարձրէգնահատվումոչմիայնուսուցչական, այլնդասարանականկոլեկտիվում:

Պահպանեքաշակերտներիվստահությունը: Այնձերհարաբերություններիշարժիչուժնէ, պատուհանըդեպիերեխայիհոգին: Կորցնելովմիսովորողիվստահությունը, կարողեքկորցնելողջդասարանիվստահությունը:

Դաստիարակեքձերսովորողներիմոտքաղաքացիականբարձրզգզցմունքներ, հարգանքդեպիաշխատանքնումարդը, սերՀայրենիքինկատմամբ, պատրաստակամությունհանուննրաևԱրդարությանտալուողջկարողությունը, ուժերնուկյանքը:Մանկավարժիանձիբաղադրատարրերըբաղկացածենոչմիայնդրակ ան, այլնաևբացասականմասերից, որոնքնույնպեսպիտիիմանալ, քանիորերիտասարդուսուցիչըպետքէհասկանա, թեինչինէուղղելուիրինքնադաստիարակմանգործընթացը, քանիորմեզնիցոչմեկըիրկամքովկյանքըչէրվստահիվատվարորդին, բժշկին, շինարարինևայլն: Ամենմիմասնագիտությանհամարկանհակացուցումներ (դալտոնիզմըվարորդներիհամար, թույլառողջությունըօդաչուներիհամարևայլն): Ուսուցչիհամարևսկանհակացուցումներ:

Հակացուցումներիբացահայտմամբնպատակահարմարէզբաղվելմասնագիտու թյանընտրությանժամանակ: Իսկնրանք, ովքերարդենսովորումենմանկավարժականբուհերում, կարևորէիմանալայնպահանջները, որոնցպետքէտիրապետենմասնագիտականուսուցմաննինքնակրթությանընթացքում:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ամիրջանյան Յու. Սահակյան, Ա. Ս. Մանկավարժություն, Ե. 2005, 446 էջ:
2. Առաքելյան Մ. «Առարկայական մեթոդական միավորումների գործունեության հիմնական ուղղությունները արդի պայմաններում», Մանկավարժական միտք ամսագիր, Տաթև Գիտակրթական համալիր, Երևան 2015թ. N 3, 248 էջ:
3. Ափոյան Ա. Է., Համագործակցային ուսուցումը տարրական դասարաններում, գիտական տեղեկագիր, 2014թ. N 1, 345 էջ:
4. Բալյան Ա.Ա., Սաղյան Շ.Դ., Մանկավարժական էթիկա, Ե., 2001 , 197էջ:
5. Թոփուզյան Ա., «Ժամանակակից ուսուցչին ներկայացվող պահանջները», «Մանկավարժական միտք» հանդես, N3-4, Երևան 2012 թ., էջ 14:
6. Խաչատրյան Ս., Պետրոսյան Ս., Թերզյան Գ., «Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման և կրթության բովանդակության գնահատումը՝ Հայաստանում հանրակրթության բարեփոխումների համատեքստում», Բարև հասարակական կազմակերպություն, Երևան 2013թ. էջ 29:
7. Педагогика. Подредакцией В.Г. Максимова. Учебное пособие для педагогических классов. Москва. 1999
8. Педагогика. И.П. Подласый. Москва «ВЛАДОС», 2003
9. Феномен педагогической деятельности. Учебное пособие.Новосибирск. ШКОЛА. 2006
10. Карл Роджерс Избранное. Москва. 2010
11. Януш Корчак. Как любить ребенка. Москва. 1999